

A HAZAI NAGYVÁROSOK LAKOTT TERÜLETÉNEK GEOINFORMATIKAI MINŐSÍTÉSÉHEZ KÉSZÍTETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEINEK ISMERTETÉSE GYENIZSE PÉTER

PRESENTATION OF THE RESULTS OF A QUESTIONNAIRE SURVEY PREPARED FOR THE GIS CLASSIFICATION OF THE INHABITED AREAS OF LARGE TOWNS IN HUNGARY

I have already demonstrated such a survey in my book titled „GIS surveys in Pécs” during which I assumed the natural and social impacts on the development of Pécs by the Idrisi geoinformatics programme (Gyenizse P. 2009). However this research has not been terminated by the analysis of only one great city, but I started new data collection in other Hungarian cities. In the following I demonstrate the first results of this survey.

The basis of the objective scoring system was provided by a series of questionnaire surveys carried out in 2006, 2009 and 2011. The questionnaires provided the opinion of 1-2 per mil of the given towns' population. It was carried out by the filling and later evaluation of 209 questionnaires in Debrecen, 168 in Miskolc, 162 in Pécs, 167 in Szeged, 265 in Győr, 260 in Nyíregyháza, 226 in Kecskemét and 203 in Székesfehérvár. During the questionnaire survey we estimated 26 – spatially well detectable with determined characteristic features – object groups' importance of how the respondents feel about them. The set question was the following: “In what measure would the following factors determine your choice, insofar you would intend to move from your present residence?” During the evaluation of the questionnaires we collected how many points the certain type of object types achieved than we converted it to the percentage of the score that could be admissibly given.

According to the survey the ideal building to which an average citizen would move is a house made of brick with excellent conditions provided with tap water, sewage disposal and individual heating system. Around the house we find an own garden, its neighborhood is parked and preferably it is situated in a green area. In the nearby we find a grocery store, and even the hospital or the clinic is not so far. Its public transport relations are good, so in the nearby we find a bus, trolley-bus or tram stop, but all this is not coupled with the necessity of a busy public road or train. It is an important expectation that the house should be situated preferably in an “élite” healthy environment, in such a living space where the environment polluting and noisy industrial plants are remote and further on the neighbors also should be people living in a house with similarly perfect conditions and with a solid lifestyle.

We can also raise the question that taking into consideration all the surveyed factors how many percentage of the maximum points were given in the surveyed great cities of the countryside? The analyzed factors were evaluated the highest in Nyíregyháza, Győr and Székesfehérvár based on all the provided votes. People gave lower scores the most easily in Debrecen.

BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS

A település-definíciók sokfélék, azonban többnyire megegyeznek abban, hogy a település térbeli társadalmi képződmény. *MENDŐL TIBOR* (1963) megfogalmazása szerint a település egy embercsoportnak, az embercsoport lakó- és munkahelyének térbeli együttese. A település magába foglalja az ott élő emberek lakóépületeit (hajlékait), a különböző jellegű és méretű munkahelyegységeit és ezek térbeli összetartozását biztosító út- és térhálózatot. *TÓTH JÓZSEF* 1979-es definíciója szerint: „a települést egy adott földrajzi környezetben, annak elemeivel intenzív kölcsönhatásban élő gazdasági, társadalmi és műszaki struktúrák rendszereként értelmezzük.”

A fent ismertetett definíciók mindegyike megegyezik tehát abban, hogy a különböző funkcióval ellátott építmények és közterületek fontos részét képezik a településnek. Ezek azok a térben egyértelműen lehatárolható, „kézzel fogható” képződmények, amelyeket kartográfiai, vagy geoinformatikai módszerekkel ábrázolni lehet (*CSAPÓ T. 2005, JAKOBI Á. 2004; NAGYVÁRADI, L. 2000; PIRISI, G. – STEFÁN, K. – TRÓCSÁNYI, A. 2008; PIRKHOFFER E. – CZIGANY SZ. – GERESDI I. 2008; RONCZYK, L. – WILHELM, Z. 2006; SZEBÉNYI A. 2007, TÓZSA I. 2001*). Mivel a vizsgálatom célja nem csak ezen objektumok térbeli ábrázolása, hanem jelenlétüknek, vagy közelségüknek a lakosságra gyakorolt hatásának felmérése, ezért megfelelő pontrendszert kellett kialakítani minden egyes objektumtípushoz. Az objektív pontrendszer alapját egy 2006-ban, 2009-ben és 2011-ben elvégzett kérdőíves felmérésorozatot teremtette meg.

Véleményem szerint sok tényező van, ami egy településen belül is jelentős megítélésbeli különbségeket eredményez az ott lakó népesség szempontjából. Ezek a település egyes részeit vonzóvá teszik a lakók számára, míg másokat hátrányos színben tüntetnek fel (*BERKI, M. – CSAPÓ, J. 2006; DÖVÉNYI, Z. – KOVÁCS, Z. 2006; ELEKES T. 2008*).

A „Geoinformatikai vizsgálatok Pécsen” című könyvemben már bemutattam egy olyan vizsgálatot, amely során Idrisi térinformatikai programmal összegeztem a Pécs város fejlődésére ható természeti és társadalmi hatásokat (*GYENIZSE P. 2009*). Ez a vizsgálat azonban nem zárult le egy nagyváros vizsgálatával, hanem újabb adatgyűjtésbe kezdtem Debrecenben, Miskolcon, Szegeden, Nyíregyházán, Győrben, Kecskeméten és Székesfehérváron is. A következőkben ennek a felmérésnek az első eredményeit mutatom be. Összevetem, hogy milyen megítélésbeli különbségek vannak a vizsgált vidéki nagyvárosok társadalmában a korábban kiválasztott tényezőkre vonatkozóan.

A KÉRDŐÍVEZÉS METÓDUSA

A kérdőívekkel a nagyvárosok lakosságának kb. egy, illetve kettő ezrelékének véleményét kértük ki (ez nagyságrendjében megfeleltethető a választási felmérések arányainak). Ez a nagyobb népességű városokban 1 ezrelék, a kisebbeknél 2 ezrelék volt, azaz Debrecenben 209 db, Miskolcon 168 db, Pécsen 162, Szegeden 167, Győrben 265,

Nyíregyházán 260, Kecskeméten 226, Székesfehérváron 203 db kérdőív kitöltését, majd később ezek kiértékelését jelentette. A lakókörzet és korcsoport szerint célzottan végzett felmérések során a lakókörzeti jellemzők fontosságát mértük fel a lakosság körében segítőimmal. A felvételezést a városok forgalmas pontjain végeztük: a belvárosban, illetve más fekvő forgalmas helyeken (pl. buszvégállomásokon). Lehetőleg a felmérés helyének körzetében lakókat próbáltuk „szondázni”. Mindegyik ponton nagyjából egyenlő mennyiségű ember véleményét kérdeztük meg. A kérdőívész területi megoszlása tehát egyenletesnek tekinthető. A kérdőívész három korcsoportot érintett: 18–40 év közöttieket, a 41–60 év közöttieket, és a 61 fölöttieket. A megkérdezettek körülbelül egyenlő arányban oszlottak meg három korcsoport között, megfelelően reprezentálva azokat. A 18 év alattiak azért nem kerültek be a vizsgálatba, mert ez a korosztály (ritka kivételtől eltekintve) még nem jutott el a családalapításhoz és lakásvásárláshoz, azaz jelenlegi véleményük nem mérvadó a város fejlődése szempontjából.

A kérdőíves felmérés során 26, térben megfogható, meghatározott tulajdonságokkal jellemzett objektumcsoportnak a válaszadó számára való fontosságát mértük fel. A feltett kérdés a következő volt: „Milyen mértékben befolyásolná az Ön választását az alábbi tényezők, amennyiben jelenlegi lakhelyéről el kívánná költözni? Kérem, pontozza az alábbi tényezőket.” A meghatározott tulajdonságú objektumok megítélése részben azok helyben való megléte, részben az azoktól való távolság alapján zajlott. A válaszadó ötféle pontszámot adhatott egy-egy objektumtípusnak: -2 (igen hátrányos), -1 (kissé hátrányos), 0 (semleges), 1 (kedvező), 2 (igen vonzó). A negatív pontszámokra főleg a pszichológiai hatás, tehát a jobb megítélhetőség miatt volt szükség.

A kiértékelés során kigyűjtöttük, hogy hány -2-es, -1-es, 0-ás, 1-es, illetve 2-es pontszámot kapott egy-egy objektumtípus. Ezután az adatokat MS Excel-ben dolgoztuk fel, normalizáltuk. Összeszoroztuk a szavazatok számát az adott pontszámmal. Így Pécs esetében egy -324 és +324 közötti értéket kaptunk minden esetben. A felméréssel kapott pontszámokat átszámoltuk az előbb említett maximum százalékára.

EREDMÉNYEK

A vizsgált tényezőket tematikus csoportokra bontva vizsgáltam meg. Először az épületekre, mint választandó lakóhelyekre jellemző tulajdonságok pontszámait mutatom be, amelyek a földrajzi energiák közül leginkább a helyi energiákra hasonlítanak. Utána azokat a lakóhelyünk környékén elhelyezkedő objektumok pontszámait, amelyek-től mért távolságunk fontos lehet a mindennapi életünkben. Ezek a tényezők a helyzeti energiákkal mutatnak rokonságot.

Az első csoportba a lakóépület állapotára és infrastrukturális ellátottságára vonatkozó tényezőket soroltam. A vezetékes víz- és szennyvízhálózat megléte – érthető módon – döntő fontosságú követelmény minden megkérdezett szerint. Egységesen igen előnyösnek tartják a válaszadók azt, ha az épület anyaga téglá, illetve ha egyéni

fűtéssel rendelkezik. A távfűtés megosztotta a véleményeket. Az utolsó ide sorolt tényező az épületek állapota, amely ha nem megfelelő, tehát felújítást igényel, akkor azt közepesen, vagy erősen hátrányosnak tartják a válaszadók. (1. táblázat)

A második csoportba a kertek, parkok, sportpályák tartoznak. Az előbbi kettő objektumtípus meglétét, illetve közelségét nagyon kívánatos tényezőnek tartják a megkérdezettek minden esetben. Ez természetes, hiszen az emberek többsége kertészkedésre és „zöld” környezetbe vágyik. A sportpályák a mindennapi sportolás és játék színterei lehetnek, de ezek közelsége kevésbé vonzó az átlagember számára, mint az előbbi objektumok, az esetleges hangos versenyek, mérkőzések miatt (2. táblázat).

1. táblázat: A lakóépület állapotára és infrastrukturális ellátottságára vonatkozó pontszámok
Table 1: Scores concerning the conditions and the infrastructural supply of the dwelling houses

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Vezetékes víz, szennyvíz-hálózat megléte	+95,7	+97,2	+97,3	+84,2	+77,7	+98,1	+94,6	+88,4
Távfűtés megléte	-5,3	+55,8	-58,8	+33,3	+31,9	+35,2	+15,0	+55,4
Egyéni fűtés megléte	+58,4	+74,0	+83,8	+60,7	+62,9	+56,8	+91,3	+72,7
Az épület anyaga: téglá	+56,0	+62,1	+50,7	+50,0	+25,2	+69,8	+73,1	+46,1
Felújításra szoruló építészeti, gépészeti részek az épületben	-62,4	-54,3	-84,5	-44,9	-32,5	-42,6	-67,1	-35,7

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos; a rövidítések magyarázata: Debr. = Debrecen, Kecs. = Kecskemét, Mis. = Miskolc, Nyír. = Nyíregyháza, Szeg. = Szeged, Szék. = Székesfehérvár), +100% = very attractive; 0% = neutral; -100% = very disadvantageous; explanation of the abbreviations: Debr. = Debrecen, Kecs. = Kecskemét, Mis. = Miskolc, Nyír. = Nyíregyháza, Szeg. = Szeged, Szék. = Székesfehérvár)

2. táblázat: A kertre, zöldterületekre és sportpályákra vonatkozó pontszámok
(az adatok %-ban értendők)

Table 2: Scores concerning the garden, green areas and sports-grounds

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Saját kert megléte	+69,6	+64,0	+36,5	+70,8	+49,4	+62,3	+65,9	+58,6
Park, vagy nagyobb zöldterületek közelsége	+85,9	+84,2	+64,6	+77,1	+55,8	+88,3	+85,0	+70,9
Sportpálya közelsége	+4,8	+25,8	+18,8	+21,7	+7,3	+14,8	+27,2	+20,4

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos).A rövidítések magyarázatai az 1. táblázatnál olvashatók, explanations can be read at Table 1.

A harmadik csoportba az oktatási-, egészségügyi intézményeket és a templomokat soroltam. Az óvodá és az iskola közelsége elsősorban a kisgyermekes családok számára fontos mindennapjaikban, de másoknak esetleg a gyermekek zajongása miatt ez zavaró is lehet. A templomok közelsége az idősebb korosztály számára lehet érdekes. Ez-

ek közelségét általában, minden vizsgált városban gyengén, vagy közepesen jónak nyilvánították a válaszadók. Ebben a kategóriában a legmagasabb pontszámokkal a kórházak közelsége rendelkezik (3. táblázat)

3. táblázat: Oktatási-, egészségügyi intézmények és a templomok közelségének pontszámai
(az adatok %-ban értendők)

Table 3: The scores of the necessity of educational, medical institutions and churches

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Bölcsőde, óvoda, általános, vagy középiskola közelsége	+17,2	+34,9	+21,2	+25,6	+13,8	+35,2	+40,1	+39,2
Az egyetem valamely karának közelsége	+13,4	+24,7	+27,4	+9,5	+11,9	+16,0	+20,4	+21,2
Kórház, rendelőintézet közelsége	+48,8	+56,8	+74,3	+48,2	+58,3	+61,7	+49,4	+54,2
Templomok közelsége	+37,3	+21,7	+23,2	+13,1	+27,9	+20,4	+9,6	+13,8

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos). A rövidítések magyarázatai az 1. táblázatnál olvashatók.

A negyedik csoportba a közlekedési pályák és megállók tartoznak. Ezekre szükségünk van a munkába járáshoz, bevásárláshoz, illetve általában az otthonról való kiinduláshoz. A megálló közelségét minden esetben közepesen, vagy nagyon kívánatosnak tartották a lakók. A busz- és vasúti pályaudvarok közelsége már vegyes megítélésű, mivel a közvetlen közelében lakókat több közvetlen (pl. zaj) és közvetett (pl. szemet, „lecsúszott” emberek nagyobb száma) zavaró hatás is érheti. A vasútvonal és a forgalmasabb közút a legtöbb ember számára közepesen, vagy nagyon hátrányos tényező a lakhely választása szempontjából, ami érthető, hiszen ebben az esetben jobban érvényesülnek a káros környezeti és más zavaró hatások, mint a közlekedési pályák előnyei. Az emberek többsége általában nyugodt környéken szeretne lakni, távolabb a nagy forgalmú útvonalaktól. Persze ezt nem mindig tehetik meg, de ebben a felmérésben a vágyaik és véleményük alapján minősítjük a tényezőket (4. táblázat).

Az ötödik vizsgált csoportba a nagyobb üzletek, kulturális és szórakozóhelyek, valamint a belváros tartozik. A legnagyobb fontossággal a megkérdezettek számára a mindennapi bevásárlást lehetővé tévő ABC-k közelsége bír. Igen fontosnak tartják továbbá a belváros közelségét is, mivel az általában komplex szolgáltatónak tekinthető, ahol számos munkahely található, de a hivatalok mellett a speciális igényeket kielégítő kisebb üzletek és a szórakozóhelyek is nagyobb számban helyezkednek el általában. A hipermarketek közelségét is egységesen pozitívnak értékeli a válaszadók, bár ennek értéke gyengébb, mint az élelmiszer üzletek, vagy a belvárosok hatása. Valószínűsíthető, hogy a hipermarketekbe, de még inkább a műszaki, kertészeti és lakberendezési nagyáruházakba nem mindennapos egy átlagember látogatása, így kevésbé fontos számukra a közelsége, ennek tudható be a gyenge pozitív, vagy semleges átlagos megítélésük. Semlegesnek tekinthető a kulturális és szórakozóhelyek, valamint a

Plaza-jellegű üzletközpontok jelenléte is, ahol valószínűleg a különböző igényű emberek és társadalmi korosztályok eltérő véleményei „kioltják” egymást (5. táblázat).

4. táblázat: A közlekedési pályák és megállók közelségének pontszámai
(az adatok %-ban értendők)

Table 4: The scores of the necessity of transport lines and stops

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Helyi (busz, villamos) pályaudvar közelsége	-19,1	+24,7	+40,3	+20,5	+35,0	+39,5	-13,2	+34,2
Busz-, trolis, villamos-megálló közelsége	+28,5	+67,0	+59,7	+61,3	+62,3	+72,2	+67,4	+62,3
Vasútállomás közelsége	-27,8	-4,9	+43,8	-18,8	+13,3	-41,4	-47,3	-2,2
Vasútvonal közelsége	-69,9	-27,7	-72,6	-33,6	-5,4	-33,3	-75,1	-22,4
Forgalmas főútvonal közelsége	-75,4	-25,5	-58,0	-38,1	-4,0	-42,6	-76,3	-24,1

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos). A rövidítések magyarázatai az 1. táblázatnál olvashatók

5. táblázat: A szolgáltató szektor (üzletek, hivatalok) közelségének pontszámai
Table 5: The scores of the necessity of services sector (stores, bureaus)

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Belváros közelsége	+37,3	+60,4	+43,4	+23,2	+37,7	+21,6	+55,4	+44,8
Vendéglátóhely, szórakozóhely, mozi közelsége	+11,7	+25,8	+2,7	+4,2	+20,2	+1,9	-3,6	+11,1
Nagyobb ABC (elsősorban élelmiszer) üzletek közelsége	+57,2	+62,3	+57,5	+54,8	+55,2	+68,5	+69,2	+62,1
Hipermarketek (Tesco, Interspar...) közelsége	+16,7	+32,6	+53,3	+22,6	+40,8	+56,8	+36,8	+33,7
Műszaki, kertészeti, lakberendezési nagyáruházak közelsége	-9,1	+9,2	+27,9	-1,5	+30,4	-4,9	+6,0	+10,8
Többfunkciós (Plaza-jellegű) üzletközpontok közelsége	+10,8	+27,2	+8,4	-2,7	+26,2	-1,2	+0,6	+8,6

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos). A rövidítések magyarázatai az 1. táblázatnál olvashatók

A hatodik csoportba három, máshova nem sorolható tényező tartozik, ami előre megjósolható módon negatív megítélésel rendelkezik. A várakozásoknak megfelelően az ipari üzemek közelsége és a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek jelenléte nagyon negatívan befolyásolja egy városrész értékét. Az esetlegesen megjelenő magas légszennyezettség, amely a mai Magyarországon első sorban a közlekedés számlájára írható, szintén nagyon rossz pontszámot kapott minden esetben (6. táblázat).

6. táblázat: Az ipari üzemekre és a hátrányos helyzetű társadalmi rétegekre vonatkozó pontszámok

Table 6: Scores related to the industrial firms and disadvantaged social groups

Vizsgált tényező	Deb.	Győr	Kecs.	Mis.	Nyír.	Pécs	Szeg.	Szék.
Ipari üzemek közelsége	-71,5	-64,0	-57,3	-62,5	-27,1	-66,0	-85,9	-61,3
Hátrányos helyzetű társadalmi rétegek jelenléte	-74,9	-74,7	-70,8	-69,9	-51,2	-64,8	-64,4	-67,2
Magasabb porterhelés, légszennyezettség	-90,9	-84,2	-86,5	-91,1	-50,8	-90,7	-93,4	-73,6

Forrás: saját szerkesztés, +100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos). A rövidítések magyarázatai az 1. táblázatnál olvashatók

Amennyiben a vizsgált nyolc városban kialakított pontszámokat együtt vizsgáljuk, akkor egy összesített rangsort is kialakíthatunk a térben kötött tényezőink esetében (7. táblázat). Amennyiben a +40% fölötti, illetve a -40% alatti pontszámokat kapott tényezőket vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy milyen lakókörnyezetbe vágyik egy átlagos magyar, vidéki nagyvárosban élő polgár.

Eszerint az ideális épület egy vezetékes vízzel és szennyvízzel, valamint egyéni fűtéssel ellátott, kifogástalan állapotú téglaház. A ház körül saját kert húzódik, környéke parkosított, lehetőleg zöldövezetben fekszik. Közeliében van élelmiszerüzlet, sőt a kórház, vagy a rendelőintézet sincs távol. A tömegközlekedési kapcsolatai jók, azaz a közelében van busz-, trolí, vagy villamosmegálló, de mindez nem jelenti forgalmas közút, vagy vasút közelségét. Fontos elvárás, hogy a ház lehetőleg „elit”, egészséges környéken álljon, olyan lakóövből, ahonnan távol vannak a környezetszennyező, zajos ipari üzemek, továbbá a szomszédok is hasonlóan jó állapotú épületben élő, szolid életvitelű emberek legyenek.

Úgy gondolom, hogy a kérdőívezés eredményei alapján „megalkotott” és a fentiekben leírt ideális lakóhely képe, a mindennapi tapasztalatokkal alátámasztva, valóban leírja a mai magyarországi átlagpolgár igényeit, vágyait.

A felmérésben résztvevő nagyvárosi lakosok véleménye, mint az 1-6. táblázatokból is kiderült már, kisebb-nagyobb mértékben eltér egymástól. Azt, hogy mennyire egységes egy tényezőről alkotott jó, vagy rossz vélemény, az 1. ábrán látható.

A válaszadók egyöntetűen fontosnak tartották, hogy élelmiszerüzlet legyen a lakóhelyük környékén. Ennek a tényezőnek a szélső értékei (54,8% és 69,2%) igen kis eltérést mutatnak, azaz a megítélése nem osztja meg a társadalmat és a különböző helyen fekvő és különböző fejlődési pályát befutó városokban is azonos. Az egyetemi, főiskolai karok közelségét szintén egységesen jónak, de csak gyengén kívánatosnak tartják (9,5% és 27,4% közötti értékek). A vezetés víz, szennyvízhálózat meglétét már korábban kiemelttem, hogy összességében a legfontosabbnak tartják az emberek, de itt már 20,5%-os eltérés is lehet a különböző városok polgárainak véleménye között. Vi-

szonylag egységesen semlegesnek ítélik meg a sportpályák közelségét és egyöntetűen rossznak a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek jelenlétét egy területen.

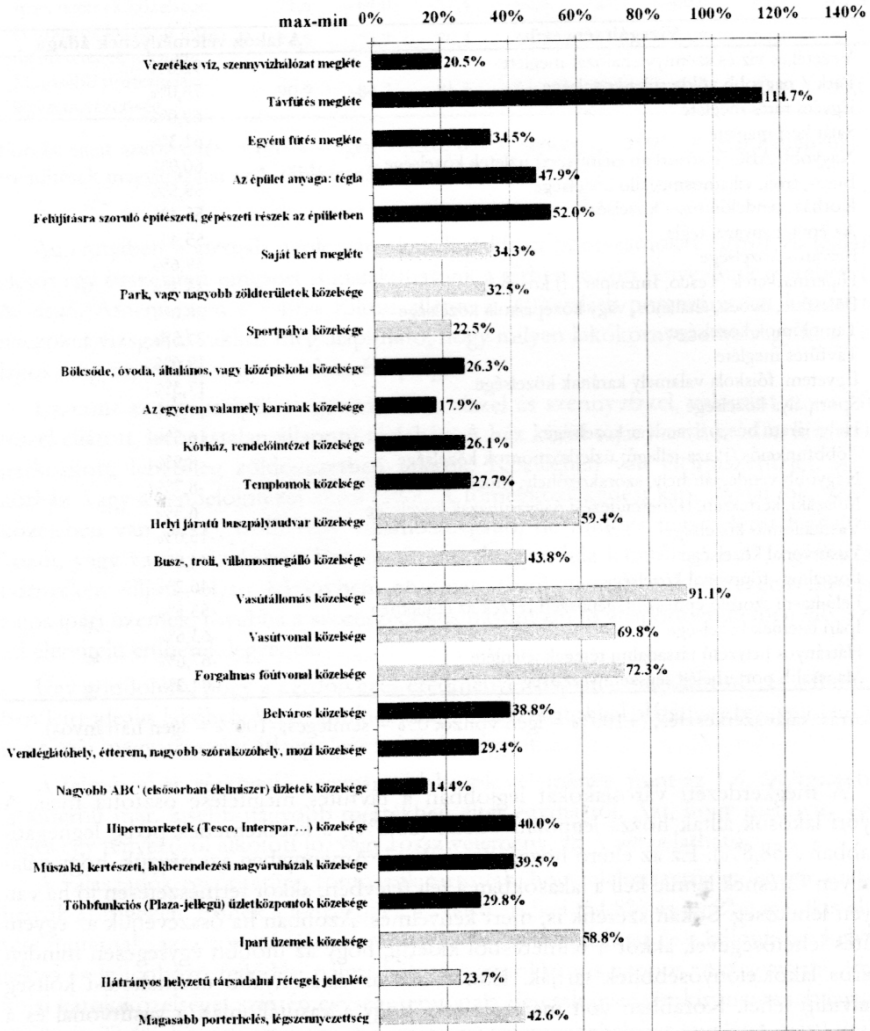
7. táblázat: A vizsgált tényezők nyolc nagyváros eredményeinek átlagából képzett sorrendje
Table 7: The ranking created from the analysed factors' result average based on the eight great cities

Vizsgált tényező	A lakók véleményének átlaga
Vezetékes víz és szennyvízhálózat megléte	92,0%
Park / nagyobb zöldterület közelsége	78,0%
Egyéni fűtés megléte	69,0%
Saját kert megléte	61,3%
Nagyobb ABC (elsősorban élelmiszer) üzletek közelsége	60,9%
Busz-, troli, villamosmegálló közelsége	58,5%
Kórház, rendelőintézet közelsége	55,4%
Az épület anyaga: tégl	55,4%
Belváros közelsége	39,6%
Hipermarketek (Tesco, Interspar...) közelsége	35,3%
Bölcsőde, óvoda, általános, vagy középiskola közelsége	28,0%
Templomok közelsége	21,5%
Távfűtés megléte	19,6%
Egyetem, főiskola valamely karának közelsége	17,3%
Sportpálya közelsége	17,1%
Helyi járatú buszpályaudvar közelsége	16,5%
Többfunkciós (Plaza-jellegű) üzletközpontok közelsége	8,9%
Nagyobb vendéglátóhely, szórakozóhely, mozi közelsége	8,7%
Műszaki, kertészeti, lakberendezési nagyáruházak közelsége	6,3%
Vasútállomás közelsége	-15,0%
Vasútvonal közelsége	-44,8%
Forgalmas főútvonal közelsége	-46,2%
Felújításra szoruló építészeti, gépészeti részek az épületben	-53,5%
Ipari üzemek közelsége	-63,6%
Hátrányos helyzetű társadalmi rétegek jelenléte	-67,6%
Magasabb porterhelés, légszennyezettség	-84,2%

Forrás: saját szerkesztés, (+100% = igen vonzó; 0% = semleges; -100% = igen hátrányos)

A megkérdezett városlakókat legjobban a távfűtés megítélése osztotta meg. A győri lakosok álltak hozzá legpozitívabban (55,8%), a kecskemétiak pedig legnegatívabban (-58,8%). Ez az eltérő hozzáállás érthető. Amennyiben azt nézzük, hogy valamilyen fűtésnek lennie kell a lakásokban a téli félévben, akkor természetesen jó ha van ilyen lehetőség. Sokan szeretik is, mert kényelmes. Azonban ha összevetjük az egyéni fűtés lehetőségével, akkor a felmérésből kiderül, hogy az utóbbit egységesen minden város lakói előnyösebbnek tartják. Ennek oka az alacsonyabb üzemeltetési költség (havidíj) lehet. Korábban volt már róla szó, hogy a vasútállomás, a vasútvonal és a buszpályaudvar közelsége átlagosan kissé pozitív, illetve semleges, valamint kissé negatív értékekkel rendelkezik. Összességében ezeknél is igen nagy a megítélésbeli különbség, mert aki rendszeresen használja az innen induló tömegközlekedési eszközt, az valószínűleg magasabb pontszámot adott, mint aki nem utazik ezekkel.

1. ábra: Az egyes tényezőkre különböző városokban adott normalizált pontszámok maximális és minimális értékek különbsége
 Figure 1: The maximum and minimum value difference of the normalised scores given to the certain factors in the cities

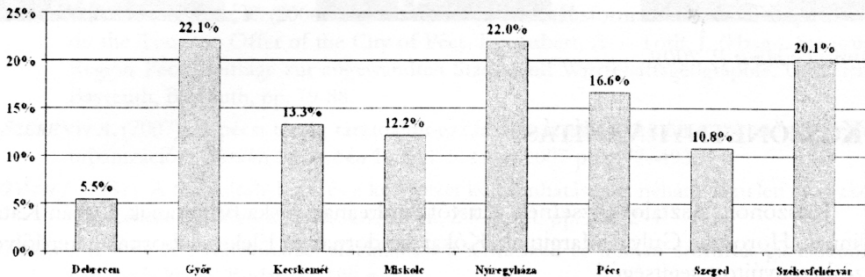
Forrás: saját szerkesztés)

Feltehetjük azt a kérdést is, hogy az összes vizsgált tényezőt figyelembe véve, a maximálisan adható pontok hány százalékát adták a vizsgált vidéki nagyvárosokban? Ez egyfajta pszichológiai vizsgálatnak is tekinthető, ami arra vonatkozik, hogy mennyire optimisták, vagy pesszimisták az emberek egy városban. A kapott számértékek azonban csak relatív módon, egymáshoz viszonyítva értelmezhetők! (A számításnál figyelembe vettem, hogy a lakosság egy, vagy kettő ezrelékének megkérdezése történt-e meg.)

A 2. ábrán látható, hogy Nyíregyházán, Győrben és Székesfehérváron értékelték legmagasabbra a vizsgált tényezőket az összes leadott szavazat alapján. Például Nyíregyházán a válaszadók a 26 felmért tényezőre a maximálisan lehetséges +13520 pontos összpontszámhoz képest +1975-at adtak, ami +22,0%-nak felel meg. Legkönyebben Debrecenben adnak az emberek alacsony pontszámokat (+5,5%).

2. ábra: Az összes vizsgált tényezőt figyelembe véve, a maximálisan adható pontok hány százalékát adták a vizsgált városokban?

Figure 2: Taking into consideration all the analysed factors, how many per cent of the admissible points were given in the cities?

Forrás: saját szerkesztés

AZ ADATOK JÖVŐBENI FELHASZNÁLÁSÁRÓL

A kérdőíves felmérés csak egy része annak a kutatásnak, aminek a keretében minősíteni fogom a százezer fő fölötti lakosságú vidéki nagyvárosok lakott területét. Ahhoz, hogy geoinformatikai programmal végezhető számításokat tudjak végrehajtani, szükség volt számos térben megfogható objektumra is, amelyek felmérése szintén megtörtént az elmúlt években. A ponttal, vonallal és felülettel jelölhető objektumokat külön-külön rétegekre digitalizáltuk. Az objektumokhoz pontszámokat lehet már rendelni a jelen cikkben ismertetett kérdőíves felmérésnek köszönhetően. Egyelőre Pécsre készült el a teljes adatgyűjtő, adatfeldolgozó és geoinformatikai elemző munka, amely során 28 raszteres részeredmény-réteget hoztam létre, melyeket végül két részletben

összegeztem. A kapott eredményrétegek egy része a helyzeti energiákhoz hasonlóan, valamintól való távolság alapján minősítette Pécs területét (3. a. ábra). Másik része pedig konkrétan lehatárolt lakóterületeknek adott alacsonyabb, vagy magasabb pontszámot (3. a. ábra). Ezek összegzéséből kaptam a végső minősítő felületet (3. a. ábra), amiből ezek után bármely kerületre, vagy más területegységre kiolvasható annak relatív értéke. Ezt a minősítést szándékozom elvégezni a jövőben a többi a százezer fő fölötti lakosságú hazai nagyvárosra is.

3. ábra: Különböző típusú településminősítő rétegek - Pécs példáján (magyarázatot ld. a szövegben)

Figure 3: Different types of settlement qualifying layers – on the example of Pécs
(see explanation in the text)

Forrás: Gyenizse P. 2009

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm Asztalos Józsefnek, Kristóf Andreának, Siska Brigittának, Orbán Katalinnak, Horoszné Gulyás Margitnak, Kókai Sándornak és Elekes Tibornak a kérdőívészben nyújtott segítségét!

A cikk a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

IRODALOM

- BELUSZKY P.** (1999): Magyarország településföldrajza. Általános rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 584 p.
- BERKI, M. – CSAPÓ, J.** (2006): Comparative Analysis of Competitiveness in the Major Cultural Cities of Hungary. In: Aubert, A. – Tóth, J. (Hrsg.): Stadt und Region Pécs, Beiträge zur angewandten Stadt- und Wirtschaftsgeographie, Universität Bayreuth, Bayreuth, pp. 49-65.
- CSAPÓ T.** (2005): A magyar városok településmorfológiája. Savaria University Press, Szombathely, 170 p.

- DÖVÉNYI, Z. – KOVÁCS, Z.** (2006): Urban development in Hungary after 1990. In: Altrock, U. – Güntner, S. – Huning, S. – Peters, D. (eds.): *Spatial Planning and Urban Development in the New EU Member States*. Aldershot: Ashgate, pp. 163-179.
- ELEKES T.** (2008): A földrajzi tényezők szerepe a településfejlődésben. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 160 p.
- JAKOBI Á.** (2004): Digitális társadalomföldrajzi felületek. *Térinformatika* 2004/7. (október) pp. 20-22.
- MENDŐL T.** (1963): Általános településföldrajz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 510 p.
- NAGYVÁRADI, L.** (2000): Change of physical environment on example Transdanubian settlement in Hungary. In: Burghardt, W. – Dornauf, C. (eds.): *First International Conference on Soils of Urban, Industrial, Traffic and Mining Areas*. Essen, Germany, pp. 83-89.
- PIRISI, G. – STEFÁN, K. – TRÓCSÁNYI, A.** (2008): The Role of Cultural Economy in the Revival of Cities – Endowments and Chances of the City of Pécs. In: Lóczy, D. – Tóth, J. – Trócsányi, A. (eds.): *Progress in Geography in the European Capital of Culture 2010*. Geographia Pannonica Nova 3. University of Pécs, Imedias Publisher, pp. 11-23.
- PIRKHOFFER E. – CZIGÁNY SZ. – GERESDI I.** (2008): Modeling of flash flood events in a small low- mountain watershed in SW Hungary. Joined 2nd MAP D-PHASE Scientific Meeting & COST 731 Mid-term Seminar. Bologna, 19-22 May 2008, pp. 64-65.
- RONCZYK, L. – WILHELM, Z.** (2006): The Influence of the Transformation of Landscape Values on the Touristic Offer of the City of Pécs. In: Aubert, A. – Tóth, J. (Hrsg.): *Stadt und Region Pécs, Beiträge zur angewandten Stadt- und Wirtschaftsgeographie*, Universität Bayreuth, Bayreuth, pp. 79-88.
- SZEBÉNYI A.** (2007): A pécsi térség társadalmi-gazdasági vizsgálata, különös tekintettel a szuburbanizációra. *Terrületi Statisztika* 10. évf. 5. szám 2007 pp. 477–493.
- TÓTH J.** (1981): A település-hálózat és a környezet kölcsönhatásának néhány elméleti és gyakorlati kérdése. *Földrajzi Értesítő*, XXX. évf., 2-3. füzet, pp. 267-291.
- TÓZSA I.** (2001): A térinformatika alkalmazása a természeti és humán erőforrás-gazdálkodásban. Aula kiadó, Budapest, 190 p.